

«Telegraf til Sjøfolks beskyttelse»

Redigert av Knut Bjerke

1 Innledning

I Sjømannsforeningens originalprotokoll fra 1874, er det et stort engasjement om viktige saker som skal bidra til bedre sikkerhet til sjøs både i våre farvann og generelt. Her kan bl.a. nevnes utbedring av Langøytangen fyr, forbedring av Los-loven, utbedring av havnen i Langesund og ikke minst regler om laste og lossebestemmelser.

Et stort engasjement omfatter telegrafene¹ i Langesund og andre uthavner. Det gjelder kravet om å få slå opp «Vær-telegrammer» til de sjøfarende, slik at alle skipperne som er i havnen og som skal seile ut på havet, kunne få presise værtelegrammer tidlig på morgenen før utseiling.

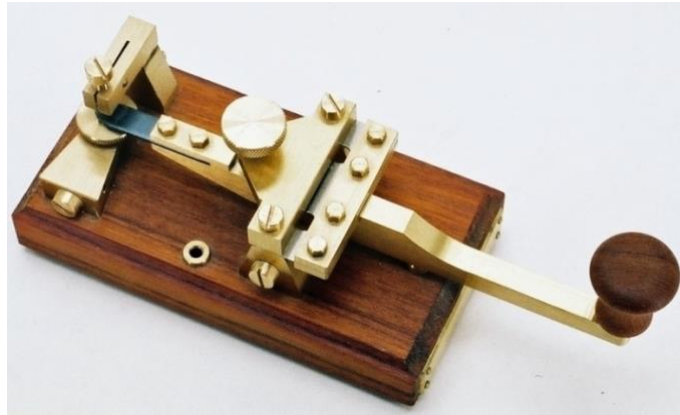
Dette dreier seg om et brev til Regjeringen via Telegraf-direktøren. Sjømannsforeningene hadde stor autoritet på slutten av 1800 tallet og det var helt naturlig å skrive brev til myndighetene sågar Kongen og Regjeringen som i dette tilfellet.

Langesunds første postmester og Skytterlagets dominerende skytter i en årrekke, J. B. Hennem.

¹ **Telegraf, innretning til overføring av meldinger fra ett sted til et annet ved hjelp av et elektrisk telegrafsystem med tegn eller signaler som kan oppfattes av mottageren enten direkte ved menneskelige sanser eller omsatt i skriftlig form. Meldingene overføres ved spesielle og fastlagte tegn som en del av et kodesystem. Et tegn kan angi en bestemt bokstav i et alfabet (bokstavtelegrafi). Signalene kalles også morsesignaler.**

Langesund fikk Post- og telegrafstasjon på 1860 tallet. Jens B, Hennem var Langesunds første Post- og telegrafbestyrer. Telegrafstasjonen lå i forskjellige bygninger inntil den på 1900 tallet endt opp i Telegrafgården i Vaterlandsgaten.

Morsenøkkel hvor man sendte meldinger og telegrammer herunder Vær-telegrammer.

Komplett elektrisk telegraf fra slutten av 1800 tallet.

Referatet i protokollen fra 1882 gjengis i sin helhet og i original, dog med noe tilpasning til noe mer moderne språkform for å lette forståelsen og lesningen. Litt blanding av gammelt norsk og litt moderne språk er dog tatt med.

Det kommer først et sirkulære om Vær-telegrammer så følger til slutt følgeskrivet til Regjeringen.

Langesund og Omegns Sømands- og Skibsrederiforening

om

«Daglige Værtelegrammer i Utseilingshavnene- Sirkulære»

Et av de mange goder, Telegrafien byder oss, er daglige Værtelegrammer. Disse har de større Byer i vårt land god råd til at holde, og det er også interessant for det Publikum, som har sine skip, varer, slekt eller venner på sjøen i de nordeuropeiske farvann, at følge med hver dags vær og vind i de forskjellige lande. Da alle våre større byer er sjøfartsbyer, så har også Telegrammene praktisk betydning for deres skipsfart.

Størst praktisk betydning har dog unektelig Værtelegrammene for de fartøyer, som ligger seilferdige og som opplever gunstige Værforhold for å påbegynne eller fortsette sin reise.

Hva der fornemmelig sysselsetter Skipsførerens tanker på et sådant seilferdig fartøy, er Været, især om vinteren når det er uroligst og stormsettende med nordavind. Viser det seg under sådanne forhold, tegn til forandring til det bedre, så er det ham særdeles maktpåliggende at kunne bedømme, hvorvidt forandringen med rimelighet kan forutsettes at ville bli av sådan varighet, at det kan være på tide at lette anker og seile.

Han vet, at en dags henliggen til kai eller ankers kan forspille en hurtig og heldig reise, men han vet også, at det på den annen side kan have overdreven slitasje tilfølge, havari og store risiker for menneskeliv, skip og last at forlate en trygg havn i utide.

Det er meget vanskelig i enhver av våre havner, og ikke minst i havnene østenfor Lindesnes, at bedømme hvorledes Været er i sjøen. Det hender derfor ofte, at den ene Skipsfører seiler, mens samtidig en annen foretrekker at «se Været an». Undertiden hender det da, at den, som seilte straks forandringen inntrådte, får en hurtig og heldig reise over Nordsjøen, mens den, som vil se Været an, fordi forandringen etter hans mening ikke strekker seg langt, blir liggende til gunstig Vær inntreffer snart igjen i Havnen, og han kan se den, som straks seilte, komme tilbake fra utlandet efter en heldig tur, mens han selv ligger på samme sted.

På den annen side hender det at den som gikk ut, så snart han er kommet nogle mil fra land, finner at den, gunstige vind kun sto langs kysten, og at han med et av våre gamle skrøpelige fartøyer i ukevis må holde sjøen og så endelig rekker frem til bestemmelsesstedet, efter at mannskapet har lidet meget ondt og med stor slitasje på skrog og rig, at størstedelen av frakten medgår til å dekke skaden;

eller – han kommer om nogle dager eller uker tilbake til den havn, han seilte ut fra, eller et annet sted, under havari med tap av menneskeliv og dekkslast; eller – man spørger aldri mer etter fartøyet, det er gått under med mann og mus.;

eller – de langvarige vinterstormer har drevet skipet nordover, mannskapet er omkommet av hunger, og skipet driver for vind og vover, indtil det brytes i stykker, og trelasten spres om på det vide hav.

Den som så Været an, ligger imidlertid i trygg Havn og kommer måske til sist i god behold før til bestemmelsesstedet enn den, som nyttede den første leilighet, eller måske gjør også han ved neste nordlige vindkast samme feiltakelse og lider samme skjebne.

Ja, hvem kjenner ikke til dette?

Enhver eldre sjømann og mange av våre redere har en dypr kjøpt erfaring om, hvor viktig det om vinteren er at benytte det rette tidspunkt for avseilingen fra havnen. Hva koster det ikke at holde mannskapet om bord i ukevis i ventende på god vind, og hvor mange blir liggende når de med fordel kunne seilt, og hvor mange menneskeliv, farer, havarier og forlis ville ikke vært spart, om skipsførerne hadde vært i stand til å bedømme Vær- og vindforhold også utenfor den snevre krets, han med sine øyne kan overse?

De daglige Vær-telegrammer lader imidlertid blikket på en lang rekke, like fra Irland opp til den Botniske bukt, og gir således oversikt over Vær, Vind og Barometerstand i en vid utstrekning.

At mang engang en Skipsfører, som ligger seilklar i en av våre havner, f.eks. her i Langesund, blir narret til sjøs av et kast av nordlig vind ut fra landet, og så, efter at have seilt nogle mil, finner at, vinden er uforanderlig vestlig i sjøen, er et faktum som navnlig i denne vinter har kostet menneskeliv og har forvoldt mange havarier.

Der er også dem, som, av mistanke om at en gunstig forandring ikke har rukket langt på sjøen, har lagt fra seg en god leilighet.

I begge tilfeller er det mangelen på evne til at bedømme vær- og vindforholdene utenfor synskretsen og øyeblikket, som har ledet til så misligt resultat, rimeligvis ville Telegrammene fra Norge og Storbritannia i første tilfelle vist, at der dersteds fremdeles syd-vestlig vind med høyest lufttrykk i syd, og i siste tilfellevist, at vinden på en større strekning var nordlig med høyest luftrykk i nord.

Sikker er det i alle fall, at intet annet kan således som de innenlandske som de utenlandske Vær-telegrammer hjelpe Skipsførerne i deres bedømmelse av hvilket Vær han i den nærmeste fremtid kan vente seg.

I hvilke havne ligger nu de fleste fartøyer og opplever gunstig leilighet?

Neppe ved de større byer, hvor byen selv har størst interesse av og dessuten råd til å holde Vær-telegrammer; men derimot finder man visstnok et overveiende stort antall av seilferdige fartøyer sammen stuet i

Uthavnene og ved Småstedene, som selv liten eller ingen skipsfart har, og som således heller ikke for sin egen del har interesse av Vær-telegrammene, mens det for de fremmede fartøyer, som henligger der, er av overmåte stor viktighet daglig at kunne gjøre seg bekjent med Værforholdene på en større strekning, så at vedkommende når en Værforandring inntreder, kan have midler for hånden til en riktigere bedømmelse av samme.

Når det nu treffer seg så, at der på sådanne små steder, eller ved sådanne udhavne, er fast Telegrafstasjon, så kan jo visstnok Vær-telegrammene erholdes, ved at vedkommende sted eller skipene bekoster de samme.

At imidlertid et sted, som liten eller ingen interesse har derav, skulde bekoste disse for fremmede skip skyld, er ikke rimelig, og en kjensgjerning er det vel også, at det ikke bliver gjort. Likesålidt kan man forutsette at skipene ikke gjerne det på samme tid som skipsførerne, dog beklager seg over, at de ikke ser sådanne daglige Vær-telegrammer oppslått på Telegrafstasjonen.

Det er en alminnelig mening i Langesund og Omegns Sjømanns- og Skipsrederiforening, at det er en så landsviktig sak, på ovennevnte steder at få daglige Vær-telegrammer, at Staten burde gi dem fritt til utseilingshavnene, hvor der er allikevel finnes Telegrafstasjon og Telegrafpersonale, især da man antar, at dette ikke ville koste Landet vårt mer enn det papir og det blekk, som dertil udfordres.

Om Staten ville gjøre dette, så er det ingen tvil om at Skipsførerstanden også etter hånden ville oppnå større sikkerhet i at drage seg Telegrammene til-nytte; thi under en henliggen på en Utseilingshavn vil Skipsførerne både ha god tid til, og i særegen grad stor interesse av at studere Vær-telegrammene og gjøre iaktakelser.

Da nu Langesund er en av disse Utseilingshavner med Telegrafstasjon og mangel på Vær-telegrammer, er det hårdt følt og jevnlig beklaget av de Skipsførere som tid efter annen i stort antall henligger her på havnen for utgående, så har nærværende forening sagt at man burde forsøke at gjøre sitt til at muligens denne mangel kunne bli avhjulpen.

Kanskje er der også andre Havne, som er i en liknende stilling.

Vi tillater oss sluttingen at henstille til den ærede Forening at uttale seg om, hvorvidt den vil støtte et eventuelt andragende fra denne forening til Regjeringen gjennom Telegrafdirektøren om, at de Utseilingshavnene, som har Telegrafstasjon, måtte erholde de daglige uten- og innenlandske Værtelegrammer uten privat utgift, men på Statens bekostning

Langesund 10de mars 1882.

På Langesund og Omegns Sjømanns- og Skipsrederiforenings vegne:

N. Landmark

For tiden Formann

Vedtatt i foreningen!

Bilde fra Skien telegrafstasjon i 1898.

1900 tallets utgave at telegrafstasjon som ble betjent av pene damer som her i Langesund. «De har «Feset» i boks 2».

Til:

Regjeringen

Den 7. juli 1882 er den kongelige norske Regjerings Marine- og Postdepartement tilskrevet således:

«Idet Langesunds og Omegns Sømands- og Skipsredriforeing herved vedlegger et sirkulære fra denne forening som omhandler daglige Vær-telegrammer i Udhavnene, tilstillet en del av landets Sømmand- og assuranseforeninger, tilikemed 12 sorenskrivere derpå, skal vi tillate ærbødigst at andrage det høye Departement om:

At de Utseilingshavnene som har Telegrafstasjon måtte erholde de daglige innen og utenlandske Vær-telegrammer uten privat utgift, men på Statens bekostning.

Som motiver for vårt andragende tillater vi om at henlede det Høye Departements oppmerksomhet på våre uttalelser i overnevnte sirkulære.

Vi skal derfor tillate oss at påpeke, som vår Forening, at Skipsførerstanden ved en sådan Foranstaltning vilde byde en særdeles praktisk Skole – i den for Deres Bedrift, en viktig Vær-lære til hvilken Vitenskapens Fremme. Skipsføreren, når han får interesse for denne lære, vil i særegen grad bli i stand til at yte en Skjærv. Ved skipsførernes deltakelse vil antall rundskriv som sendes ut år om annet kunne spares om Skipsføreren var daglige medandrager og etter vår mening vil fint oppslåede daglige Vær-telegrammer i Utseilingshavnene være en utmerket hjelp for dem til å kunne blive daglige praktiske Meteorologer, og dessuten vil det være en Foranstaltning, som straks, vil vise praktisk utbytte ved at advare og veilede den i rette tid.

På Langesund- og Omegns Sømands- og Skiprederiforenings vegne.

Ærbødigst

N. Landmark
Formann for Direksjonen